

دانشگاه پیام نور

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته علوم اقتصادی

گرایش اقتصاد نظری

عنوان پایان نامه

**بررسی اثرات مبارزه با پولشویی بر جذب منابع در سیستم
بانکی (مطالعه موردی بانک تجارت)**

استاد راهنما

دکتر اصغر ابوالحسنی هستیانی

استاد مشاور

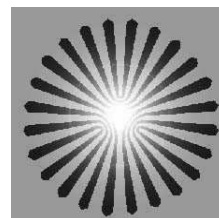
دکتر محمدرضا رنجبر فلاح

نگارش

گلناز سعادت‌ی انارکی

مردادماه ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ

دانشگاه پیام نور تهران
پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
(در رشته علوم اقتصادی)
عنوان پایان نامه:

بررسی اثرات مبارزه با پولشویی بر جذب منابع در سیستم بانکی
(مطالعه موردی بانک تجارت)

استاد راهنما:

دکتر اصغر ابوالحسنی هستیانی

استاد مشاور:

دکتر محمدرضا رنجبر فلاح

نگارش:

گلناز سعادت‌انی انارکی

مردادماه ۱۳۹۱

تقدیم به:

پدر و مادرم

که آسمان وجودشان نور حقیقت است.

تشکر و سپاسگذاری از:

- جناب آقای دکتر اصغر ابوالحسنی هستیانی
- جناب آقای دکتر محمدرضا رنجبر فلاح
-

بررسی اثرات مبارزه با پولشویی بر جذب منابع در سیستم بانکی (مطالعه موردی بانک تجارت)

گلناز سعادت‌نی انارکی

چکیده

پدیده پولشویی دارای پیامدها و آثار زیانبار زیادی به منابع مالی به ویژه به مؤسسات مالی و سیستم بانکداری در هر کشوری می‌باشد. شاید به همین لحاظ تقریباً اکثر کشورهای جهان قوانین مختلفی را جهت مقابله و مبارزه با این پدیده در نظر گرفته‌اند. چرا که هرگونه سهل‌انگاری، مسامحه و غفلت در زمینه مقابله با پدیده پولشویی سبب افزایش سودآوری فعالیت‌های مجرمانه یا غیرقانونی برای مجرمان می‌گردد. از سوی دیگر کوتاهی در زمینه مقابله با پدیده پولشویی سازمان‌های مجرم را در تأمین مالی فعالیت‌های مجرمانه کمک کرده و باعث افزایش خطر فسادپذیری در نهادهای مالی و اقتصاد کشور خواهد شد.

در این تحقیق اثرات مبارزه با پولشویی بر جذب منابع در سیستم بانکی مورد بررسی قرار گرفت. در این تحقیق برای محاسبه امتیاز مبارزه با پولشویی، ۲۶۶ پرسشنامه در ۳۸ شعبه بانک تجارت توزیع شد که ۱۳۹ پرسشنامه جمع‌آوری و با استفاده از آزمون همبستگی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که روشهای استفاده برای مبارزه با پولشویی یا پیش‌گیری از آن می‌تواند موجبات رشد سپرده‌های مشتریان و در نهایت افزایش اعتماد اجتماعی آنها را فراهم نماید.

واژه‌های کلیدی: پولشویی، سپرده‌های مشتریان، بانک تجارت، اعتماد اجتماعی

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات تحقیق	۴
۱-۱- مقدمه	۴
۲-۱- بیان مساله تحقیق	۵
۳-۱- فرضیه‌های تحقیق	۷
۴-۱- اهداف تحقیق	۷
۵-۱- استفاده‌کنندگان از نتایج تحقیق	۹
۶-۱- روش انجام تحقیق	۹
۷-۱- روش و ابزار گردآوری اطلاعات	۱۰
۸-۱- جامعه و نمونه آماری	۱۱
۹-۱- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات	۱۳
۱۰-۱- محدودیت‌های تحقیق	۱۳
۱۱-۱- ساختار کلی تحقیق	۱۳
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق	۱۵
۱-۲- مقدمه	۱۵
۲-۲- تعریف پول‌شویی	۱۶
۱-۲-۲- نشانه‌های پولشویی	۲۱
۳-۲- شرایط و محیط پولشویی	۲۲
۴-۲- مراحل عملیات پولشویی	۲۳
۵-۲- شیوه‌های پول‌شویی	۲۶
۶-۲- پولشویی الکترونیکی	۳۰
۷-۲- تأثیر پول‌شویی بر اقتصاد	۳۸
۸-۲- آمار مربوط به پولشویی	۴۱
۱-۸-۲- ایران و مبارزه با پول‌شویی	۴۲
۹-۲- راه‌های جلوگیری و مبارزه با پولشویی	۴۴
۱۰-۲- تعریف بانک و بانکداری	۵۱
۱-۱۰-۲- انواع بانک و مبارزه با پولشویی در بانک‌ها	۵۳
۲-۱۰-۲- عملیات بانکداری در نظام جمهوری اسلامی ایران	۵۶
۳-۱۰-۲- تجهیز منابع پولی بانکها از دیدگاه جذب منابع (حسابداری منابع وجوه)	۵۷
۱-۳-۱۰-۲- منابع سرمایه‌ای و استقرای بانک‌ها	۵۷
۲-۳-۱۰-۲- منابع دریافتی از سپرده‌گذاران (کوتاه‌مدت و بلندمدت)	۵۷
۳-۱۰-۲- تجهیز منابع پولی	۵۸

- ۱۱-۲- مروری بر مبانی نظام بانکداری اسلامی ۶۰
- ۱-۱۱-۲- ویژگی‌های بانکداری اسلامی ۶۱
- ۲-۱۱-۲- منابع و مصارف نظام بانکداری اسلامی ۶۳
- ۳-۱۱-۲- تجهیز منابع مالی بانکها (از دیدگاه مبانی بانکداری اسلامی) ۶۳
- ۴-۱۱-۲- تخصیص منابع مالی بانکها (از دیدگاه مبانی بانکداری اسلامی) ۶۴
- ۵-۱۱-۲- چالش‌های ناشی از اجرای قانون عملیات بانکی اسلامی ۶۷
- ۱۲-۲- پیشینه تحقیق ۷۰
- فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق ۷۴
- ۱-۳- مقدمه ۷۴
- ۲-۳- نوع کار تحقیقاتی ۷۵
- ۳-۳- فرضیه‌های تحقیق ۷۶
- ۴-۳- روش انجام تحقیق ۷۶
- ۱-۴-۳- آزمون فرضیه‌ها ۷۷
- ۲-۴-۳- آزمون‌های آماری مورد استفاده ۷۸
- ۱-۲-۴-۳- آزمون همبستگی ۷۸
- ۲-۲-۴-۳- آزمون کروسکال والیس ۷۹
- ۵-۳- جامعه و نمونه آماری ۷۹
- ۶-۳- روش گردآوری داده‌ها ۸۰
- ۷-۳- قابلیت اطمینان (پایایی) پرسشنامه ۸۱
- ۸-۳- اعتبار (روایی) پرسشنامه ۸۲
- ۹-۳- خلاصه‌ی فصل ۸۳
- فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها ۸۴
- ۱-۴- مقدمه ۸۴
- ۲-۴- ویژگی‌های فردی پاسخ‌دهندگان ۸۴
- ۳-۴- فراوانی پاسخگوئی به سؤالات پرسشنامه ۸۹
- ۴-۴- آزمون فرضیه‌ها ۹۳
- ۱-۴-۴- تعیین رابطه معنی‌داری بین سؤال‌های عمومی پرسشنامه با میزان امتیاز مبارزه با پولشویی ۹۴
- ۵-۴- خلاصه‌ی فصل ۱۰۰
- فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات ۱۰۱
- ۱-۵- مقدمه ۱۰۱
- ۲-۵- تشریح و ارزیابی نتایج تحقیق ۱۰۲
- ۳-۵- پیشنهادات ۱۰۴

۱۰۴	.....	۱-۳-۵- پیشنهادهای مبتنی بر نتایج تحقیق
۱۰۵	.....	۲-۳-۵- پیشنهادهایی برای تحقیق‌های آتی
۱۰۶	.....	فهرست منابع و مآخذ
۱۰۶	.....	منابع فارسی
۱۰۸	.....	منابع انگلیسی
۱۰۹	.....	پیوست

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

تطهیر پول یا پولشویی به مجموعه فعل و انفعالاتی گفته می‌شود که از سوی مجرمان مرتبط با درآمدهای نامشروع و مجرمانه به منظور قانونی جلوه دادن این درآمدها و مخفی نگه داشتن منشأ غیرقانونی آنها به عمل می‌آید. این فعل و انفعالات شامل نقل و انتقال درآمدهای نامشروع، اخفای آنها، تغییر ماهیت واقعی، منبع، محل واگذاری و جابه‌جایی حقوق مربوط به دارایی‌های ناشی از جرم می‌شود. این فرایند در سه مرحله جاسازی، لایه‌سازی و یکپارچه‌سازی محقق می‌شود (سلیمی، ۱۳۸۱: ۱۷).

پولشویی زمانی اتفاق می‌افتد که درآمدهای کسب و کار، توجیه قانونی ندارند و برای اینکه از حالت غیرقانونی خارج شوند و شکل پول‌های معمولی را به خود بگیرند، به وسیله پولشویی تطهیر می‌شوند که این روند و پدیده، بستگی به شرایط اقتصادی هر جامعه دارد (موسوی‌مقدم، ۱۳۸۱: ۲۵). به عبارت دیگر هنگامی که داد و ستدهای مالی یک سری اقدامات غیرقانونی از قبیل قاچاق کالا یا مواد مخدر، تأمین مالی عملیات جنایی و یا در ارتباط با فرار مالیاتی برای انجام ندادن تکلیف قانونی مرتبط با مالیات‌ها باشد و یا ناشی از اختلاس و ارتشاء و یا ناشی از سوءاستفاده در زمینه قراردادهای دولتی یا در هر زمینه دیگری باشد، هرگونه اقدامی برای پنهان کردن منشأ این درآمدها در واقع ماهیتاً شکل پول کثیف را به خود می‌گیرد و اگر عاملان این‌گونه اقدامات موفق شوند مسیر کسب پول را محو کنند، عملیات پولشویی صورت می‌گیرد (جزایری، ۱۳۸۲: ۴۹-۵۰).

پدیده پولشویی دارای پیامدها و آثار زیانبار زیادی به منابع مالی به ویژه به مؤسسات مالی و سیستم بانکداری در هر کشوری می‌باشد. شاید به همین لحاظ تقریباً اکثر کشورهای جهان قوانین مختلفی را جهت مقابله و مبارزه با این پدیده در نظر گرفته‌اند. چرا که هرگونه سهل‌انگاری، مسامحه و غفلت در زمینه مقابله با پدیده پولشویی سبب افزایش سودآوری فعالیت‌های مجرمانه یا غیرقانونی

برای مجرمان می‌گردد. از سوی دیگر کوتاهی در زمینه مقابله با پدیده پولشویی سازمان‌های مجرم را در تأمین مالی فعالیت‌های مجرمانه کمک کرده و باعث افزایش خطر فسادپذیری در نهادهای مالی و اقتصاد کشور خواهد داشت (عباسی، ۱۳۸۵، ص ۸۳).

در این تحقیق اثرات مبارزه با پولشویی بر جذب منابع در سیستم بانکی و افزایش اعتماد اجتماعی مشتریان مورد بررسی قرار گرفته است. از آنجا که در بانک تجارت هم بخش خصوصی و هم دولت در آن سهام دارد، لذا شایسته است تا به موضوع جذب سرمایه‌ها در آن توجه بیشتری شود. به همین اساس شناسایی عوامل مخرب نظیر پولشویی که می‌تواند جذب منابع را در این بانک تحت تاثیر قرار دهد موضوعی مهم و جدید به شمار می‌رود که انتظار است در این تحقیق به آن پاسخ داده شود.

۱-۲- بیان مسأله تحقیق

شیوه‌های تطهیر پول پیچیده و متنوع است. شیوه‌های پولشویی، به عواملی چون نوع خلاف انجام شده، نوع سیستم اقتصادی و قوانین و مقررات کشوری که در آنجا خلاف صورت گرفته و نوع مقررات کشوری که در آنجا پول تطهیر می‌شود، بستگی دارد. از معمول‌ترین و مهم‌ترین روشهای پولشویی این است که پول‌شویان اقدام به تاسیس شرکت‌های مختلف برای نقل و انتقال پولهای کثیف و همچنین اقدام به هزینه کردن این گونه پولها در امور اقتصادی متنوع همچون انجام کارهای عمرانی و یا سرمایه‌گذاری در انواع مختلف بازارهای مالی و خدمات مهندسی گوناگون می‌کنند که راحت‌ترین روش برای کاهش جلب‌توجه مجریان قانون به عملیات پولشویی، مقادیر زیادی پول نقد را به مقادیر کوچکی تبدیل نموده و یا به طور مستقیم در بانک سرمایه‌گذاری کرده و یا با آن ابزارهای مالی چون چک، سفته و غیره خریداری و در مکانهای دیگر سپرده‌گذاری می‌کنند.

از شیوه‌های دیگر تطهیر پول می‌توان به سرمایه‌گذاری موقت در بنگاههای تولیدی - تجاری قانونی، سرمایه‌گذاری در بازار سهام و اوراق قرضه، ایجاد سازمانهای خیریه قلابی، سرمایه‌گذاری در بازار طلا و الماس، شرکت در مزایده‌های اجناس هنری و کالاهای قدیمی و انتقال پول به کشورهای دارای مقررات بانکی آزاد مثل کشور سوئیس اشاره نمود. به صورتی که پول کثیف زمانی که در فعالیتهای قانونی وارد شده و سرمایه‌گذاری شود، در طول گردش و دست به دست شدن با پولهای تمیز مخلوط می‌شود، طوری که دیگر شناسایی آن ناممکن می‌گردد. متأسفانه، تاکنون روش قابل قبولی برای اندازه‌گیری حجم پولشویی ارایه نشده است.

مطابق با نتایج تحقیقات صندوق بین‌المللی پول^۱ (IMF) در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۵ انحراف تحلیل‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان اقتصادی از مهم‌ترین پیامدهای کلان اقتصادی پولشویی در جهان به شمار می‌رفته است (اش، ۲۰۰۶، ص ۲۹۴). پولشویی علاوه بر اینکه نظام اقتصادی هر جامعه‌ای را دستخوش‌گزند و آسیب می‌نماید به طور خاص بیشترین اثرات نامطلوب را بر سیستم بانکداری و مالی تحمیل می‌کند.

در مورد ارقام پولشویی صندوق بین‌المللی پول (IMF) برآورد کرده است که حجم کل پولشویی در دنیا مبلغی حدود ۲ تا ۵ درصد تولید ناخالص داخلی دنیا است این مقدار با توجه به ارقام تولید ناخالص داخلی سال ۱۹۹۶ بیانگر آن است که حجم پول تطهیر شده در جهان در سال مذکور در حدود ۵۹۰ میلیارد دلار تا ۱/۵ تریلیون دلار آمریکا بوده است. تنها حد پایین ارقام یاد شده معادل ارزش کل تولیدات اقتصادی کشوری به اندازه اقتصاد اسپانیا است. این حجم عظیم پولشویی می‌تواند بیانگر تأثیرات منفی بالقوه‌ای باشد که بر اقتصاد کشورها و اقتصاد جهانی خواهد بود.

به اعتقاد پتری (۲۰۰۸) تضعیف و کم‌رنگ شدن فعالیت‌های بخش خصوصی در امر سرمایه‌گذاری‌ها از آثار مهم اقتصادی پولشویی به شمار می‌رود (دویلی، ۲۰۰۸). جیمز (۲۰۰۷) اعتقاد دارد که پدیده پولشویی سبب تضعیف وحدت رویه و یکپارچگی بازارهای مالی و بانک‌ها در قبال مشتریان خود می‌گردند (جیمز، ۲۰۰۷، ص ۷۵).

برآوردهای کارشناسان امور اقتصادی حکایت از آن دارد که حجم پولشویی در جهان بین ۲ تا ۵ درصد تولید ناخالص داخلی است (لطفی مرزناکی، ۱۳۸۴، ص ۵۱).

همچنین از آنجا که پولشویان وجوه به دست آمده را در جایی سرمایه‌گذاری می‌کنند که احتمال کشف آن نسبت به جایی که بازدهی بیشتری دارد، کمتر است، پولشویی تأثیر معکوسی بر نرخ ارز و نرخ بهره خواهد داشت. به عبارت دیگر از جمله اثرات نامطلوب پولشویی بر سیستم بانکی کشور خطر بی‌ثباتی ناشی از تخصیص نادرست منابع بوده که این موضوع خود سبب کاهش بازدهی کار بانک‌ها و مؤسسات مالی می‌گردد (خمامی‌زاده، ۱۳۸۲، ص ۴۷).

علاوه بر این پدیده پولشویی می‌تواند روند خصوصی‌سازی را در زمینه بانکداری با چالش و مشکل مواجه سازد (رایینسون، ۱۳۸۵، صص ۹۰-۹۱).

اگرچه خصوصی‌سازی منافع اقتصادی قابل توجهی به همراه دارد، می‌تواند به صورت ابزاری برای پولشویی مورد استفاده قرار گیرد. سازمان‌های مجرم از توان مالی بیشتری برای خرید شرکت‌های

---

¹ International Monetary Fund

دولتی برخوردارند. در واقع آنها می‌توانند با خرید شرکت‌ها و مؤسسات مالی نظیر بانک‌ها، از آنها برای پنهان کردن عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه و نیز گسترش فعالیت‌های غیرقانونی استفاده کنند (باسورت و گراهام، ۱۳۸۶). پدیده پولشویی همچنین سبب کاهش اعتماد اجتماعی به سیستم بانکداری گردیده و لذا از نظر اجتماعی بانک‌ها را در موقعیت نه چندان خوشایند قرار می‌دهد.

لذا در این تحقیق سؤال اصلی که مطرح می‌گردد این است که اساساً پولشویی چه اثراتی را بر جذب منابع سیستم بانکی (به ویژه با توجه به بانکداری اسلامی در کشور) خواهد داشت. سایر سؤالاتی که در این تحقیق محقق به دنبال پاسخگویی به آنها است عبارتند از:

۱- مبارزه با پولشویی چه تأثیراتی را بر روند جذب منابع سیستم بانکی در کشورمان خواهد داشت؟

۲- تأثیر پدیده پولشویی بر روند سرمایه‌گذاری در سیستم بانکی کشور چگونه است؟

۳- اثرات منفی پولشویی بر اعتماد اجتماعی مشتریان چگونه است؟

۱-۳- فرضیه‌های تحقیق

انسان برای حل مسائل خود راه حل‌ها یا تبیین‌های احتمالی ارائه می‌دهد و سپس به گردآوری اطلاعات مورد نیاز می‌پردازد تا تعیین کند که آیا راه حل‌ها یا تبیین‌های پیشنهادی صحیح هستند یا خیر. این گونه حدس‌ها، پیش فرض‌ها یا گمان‌ها که درباره تفاوت‌ها، روابط یا علل احتمالی وقوع حوادث ارائه می‌شوند، فرضیه نامیده می‌شوند. نقش فرضیه در پژوهش علمی عبارت است از پیشنهاد تبیین‌هایی برای برخی از واقعیت‌ها و هدایت پژوهشگران (دلاور، ۱۳۸۳). در پژوهش حاضر فرضیه‌ها، با توجه به سؤالهای تحقیق مطرح شده، به شرح ذیل بیان گردیده است:

فرضیه اول: مبارزه با پولشویی، افزایش منابع در سیستم بانکی (بانک تجارت) را به همراه دارد.

فرضیه دوم: مبارزه با پولشویی باعث افزایش اعتماد اجتماعی مشتریان بانک تجارت می‌شود.

۱-۴- اهداف تحقیق

در سطح بین‌المللی الزام به قانون‌گذاری درخصوص جرم پولشویی و تنظیم مقررات در این زمینه، به کنوانسیون ۱۹۸۸ وین باز می‌گردد. در ابتدا قلمرو شمول این کنوانسیون صرفاً به مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان برمی‌گشت. سپس در سال ۲۰۰۰ در پالرمو ایتالیا، کنوانسیون به تصویب رسید که در حقیقت مکمل کنوانسیون ۱۹۸۸ بود. در کنوانسیون پالرمو، پولشویی علاوه بر درآمدهای حاصل از قاچاق مواد مخدر به سایر جرایم از قبیل قاچاق کالا، فحشا، ارتشا، فساد اقتصادی و فرار مالیاتی تسری یافت. هم اکنون کلیه کشورهای پذیرفته شده در سازمان تجارت جهانی (WTO) بلااستثناء قانون مبارزه با پولشویی را به تصویب رسانده‌اند. پیوستن ایران به

کنوانسیون ژنو در سال ۱۳۷۰ طی یک ماده واحده به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و اینک بر اساس ماده ۹ قانون مدنی، در حکم قانون است.

همچنین در ایران نیز قانون مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۸۶ به تصویب رسید. آیین‌نامه اجرایی این قانون در آذرماه ۱۳۸۸ تصویب شد. دستورالعمل‌های مبارزه با پولشویی در شوابعالی مبارزه با پولشویی در اردیبهشت سال ۱۳۹۱ تصویب و برای اجرا ابلاغ شد.

پولشویی فرآیند گسترده‌ای است که برآورد حجم آن بسیار مشکل بوده واز این رو کوشش دولت را برای مدیریت اقتصاد کشور با مشکلات روبرو می‌سازد. افزایش پولشویی مستلزم کاهش داد و ستد و تقاضای پول از بانک‌ها است. از آنجاییکه پولشویی و فعالیت‌های مجرمانه منجر به تغییر درآمدی از سرمایه‌گذاری‌های درازمدت بسوی سرمایه‌گذاری پرخطر و پربازده کوتاه‌مدت در بخش تجارت می‌شود و در این بخش فرار مالیاتی رایج است، اثرات زیانباری بر اقتصاد کلان و برنامه‌های طولی‌المدت ملی، خواهد داشت.

پولشویی آثار زیانبار غیرمستقیمی هم دارد، زیرا داد و ستدهای غیرقانونی، بازدارنده تبادلات قانونی نیز هست. مهمتر از آن مبادلات زیرزمینی و فساد و اختلاس، از اطمینان و اعتماد به بازار و سازکارهای آن می‌کاهد. ذخیره (مانده) انباشت دارایی‌های شسته شده در برخی از کشورها، احتمالاً بیش از سرمایه‌های جاری است و در نتیجه بی‌ثباتی اقتصادی را افزایش می‌دهد. بر اثر افزایش پولشویی نرخ رشد تولید ناخالص ملی کاهش می‌یابد. و همچنان اسباب تخریب بازار مالی، ورشکستگی بخش خصوصی (که بصورت قانونی فعالیت می‌کنند)، کاهش بهره‌وری در بخش واقعی اقتصاد، افزایش ریسک خصوصی‌سازی تخریب بخش خارجی اقتصاد، بی‌ثباتی در نرخ‌های ارز و بهره، توزیع نابرابر درآمد شهروندان و آثار منفی دیگر را فراهم می‌سازد که همه آنها به نحوی رشد و توسعه اقتصادی را تحت تاثیر منفی قرار می‌دهد و علاوه بر اثرات مخرب اقتصادی، تاثیر نامطلوب اجتماعی، سیاسی، فرهنگی را سبب گردیده و در نتیجه فاصله طبقاتی (پردرآمد و کم درآمد) و فساد سیاسی را بوجود می‌آورد. و در نهایت پولشویی در کشورهای در حال رشد مانع ورود آن به هیئت کشورهای توسعه‌یافته و دستیابی آنها به توسعه پایدار خواهد شد (دستگیر رضایی، ۱۳۸۷).

با توجه به مطالب ذکر شده هدف کلی این تحقیق به شرح زیر است:

هدف کلی تحقیق حاضر تعیین و شناسایی اثرات پولشویی بر جذب منابع سیستم بانکی می‌باشد.

تحقیق حاضر اهداف جزئی و فرعی دیگری را نیز دنبال می‌کند که عبارتند از:

۱- شناسایی و مطالعه دیدگاه و رویکرد اسلام و بانکداری اسلامی در مورد موضوع پولشویی و

روش‌های پیشگیری و مقابله با پدیده پولشویی با استفاده از منابع دینی.

- ۲- تعیین اثرات اقتصادی مبارزه با پولشویی بر جذب منابع سیستم بانکی در بانک تجارت.
- ۳- تعیین اثرات اجتماعی پولشویی بر جذب منابع سیستم بانکی در بانک تجارت.
- ۴- تعیین میزان تأثیر پولشویی بر کاهش سرمایه‌گذاری‌ها در سیستم بانک تجارت.
- ۵- تعیین روش‌های پیشگیری و کاهش تأثیر پولشویی بر جذب منابع سیستم بانک تجارت.

۱-۵- استفاده‌کنندگان از نتایج تحقیق

نتایج و یافته‌های این تحقیق می‌تواند ضمن افزایش سطح آگاهی‌ها و اطلاعات افراد، کارشناسان و برنامه‌ریزان امور مالی و بانکداری، جهت برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های گسترش و رشد بانکداری اسلامی مورد استفاده قرار گیرد.

کلیه کارشناسان، پژوهشگران، برنامه‌ریزان و متصدیان امور مالی می‌توانند از نتایج این تحقیق استفاده نمایند. در این میان سازمان‌های زیر نیز می‌توانند از یافته‌های این پژوهش استفاده کنند.

- ۱- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- ۲- مدیریت بانک‌های دولتی و خصوصی به ویژه مدیریت شعب بانک تجارت.
- ۳- پژوهشگران و محققان حوزه علمیه.
- ۴- پژوهشکده‌های اقتصاد و حوزه‌های وابسته.
- ۵- وزارت امور اقتصادی و دارایی.

۱-۶- روش انجام تحقیق

در انجام پژوهش، به منظور کسب شناخت، باید مجموعه‌ای از فرضیه‌ها یا سؤال‌های تحقیق را تدوین کرد، سپس آنها را مورد آزمون قرار داد یا پاسخ آنها را فراهم آورد. این امر فرایند پژوهش را هدایت کرده و پژوهشگر را در به‌دست آوردن شناخت یاری می‌دهد. بر این اساس، روش تحقیق وسیله یا طریقه‌ی تعیین این امر است که چگونه یک گزاره‌ی تحقیق مورد تایید قرار می‌گیرد، یا رد می‌شود. به عبارت دیگر، روش تحقیق چارچوب عملیات یا اقدامات جستجوگرانه برای تحقق هدف پژوهش، جهت آزمودن فرضیه یا پاسخ به سؤال‌های تحقیق را فراهم می‌آورد (سرمد و همکاران، ۱۳۸۷).

روش تحقیق مورد استفاده در این مطالعه، کتابخانه‌ای و میدانی است. جهت تدوین متون و ادبیات تحقیق از مطالعات کتابخانه‌ای استفاده می‌شود و جهت جمع‌آوری داده‌ها به‌منظور آزمون فرضیه‌ها، با توجه به موضوع پژوهش، از روش پژوهش میدانی استفاده خواهد شد. رایج‌ترین شیوه‌های گردآوری داده‌ها، مصاحبه شخصی و استفاده از پرسشنامه پستی یا تلفنی است که در این پژوهش از پرسشنامه استفاده خواهد شد. پژوهش پیمایشی، به‌گونه‌ای صحیح، به گروه پژوهش نیمه تجربی تعلق دارد

(نمازی، ۱۳۷۹: ۵۸). تحقیق حاضر از نوع پژوهش‌های کاربردی به شمار می‌رود. همچنین این تحقیق را می‌توان از نوع تحقیقات توصیفی - تحلیلی به شمار آورد.

در پژوهش حاضر، نظر به اینکه هدف اصلی این تحقیق تعیین و شناسایی اثرات پولشویی بر جذب منابع سیستم بانکی می‌باشد، مراحل زیر با بهره‌گیری از روش‌های آماری مناسب طی خواهد شد:

مرحله اول (تحقیق): در مرحله اول پیرامون موضوع پولشویی و تاثیر آن بر جذب منابع سیستم بانکی، تحقیق و مطالعه صورت خواهد گرفت که این مرحله به تفصیل در فصل ۲ تشریح شده است.

مرحله دوم (طراحی سئوالات و پرسشنامه): در این مرحله با توجه به مبانی استخراج شده از مرحله اول، سوالاتی برای طراحی پرسشنامه تنظیم گردید.

مرحله سوم (پاسخ به سئوالات-توزیع پرسشنامه): در مرحله سوم پرسشنامه برای سرپرستان و نیز معاونان شعب بانک تجارت و نیز کارشناسان آشنا به موضوع پولشویی که در شعب بانک تجارت در منطقه شمالغرب تهران اشتغال دارند ارسال شد. در طراحی سئوالات پرسشنامه از طیف لیکرت استفاده شد. پرسشنامه طوری طراحی شد که در هر سوال، نظر فرد درباره تاثیر مبارزه با پولشویی بر جذب منابع در سیستم بانکی به همراه میزان شدت نظر آن در پیوستاری مشخص سوال شد. این پیوستار دارای ۵ امتیاز از ۱ تا ۵ بود.

مرحله چهارم (جمع‌آوری پاسخ‌ها و تجزیه و تحلیل آنها): مرحله چهارم به تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده و نتیجه‌ی آزمون‌های آماری اختصاص خواهد داشت.

مرحله پنجم (نتیجه‌گیری): در این مرحله با توجه به نتایج بدست آمده از مرحله‌ی چهارم، نتیجه‌گیری نهایی صورت خواهد گرفت.

۱-۷- روش و ابزار گردآوری اطلاعات

ابزار اندازه‌گیری این پژوهش پرسشنامه است. به منظور جمع‌آوری اطلاعات علاوه بر مطالعه کتابخانه‌ای در استخراج دیدگاه اسلام و بانکداری اسلامی در خصوص موضوع پولشویی، سعی شد در روش میدانی از طریق ابزار پرسشنامه محقق‌ساخته، داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری گردد. به منظور عاری بودن اطلاعات جمع‌آوری شده از هرگونه تاثیر محیطی همانند سوگیری و برای اینکه نظرات پرسش‌شوندگان از عینیت بیشتری برخوردار باشد از مصاحبه شخصی استفاده نشد. طرح سئوالات از طریق پرسشنامه علاوه بر این که باعث می‌شود تا پاسخ‌دهندگان وقت بیشتری برای فکر کردن داشته باشند، بسیار عملی‌تر و آسان‌تر نیز بوده و به پژوهشگر اجازه می‌دهد که نمونه‌های بیشتری را مطالعه و بررسی کند و در نتیجه تعمیم‌پذیری نتایج بهبود یابد.

بنابراین در این تحقیق برای به دست آوردن میزان مبارزه با پولشویی در هر شعبه از پرسشنامه استفاده شد و برای جمع‌آوری میزان سپرده‌های مشتریان شعب در سالهای ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ جهت محاسبه میزان رشد سپرده‌ها به عنوان نماینده میزان جذب منابع بانکی و افزایش اعتماد اجتماعی مشتریان، از اطلاعات مدیریت شعب بانک تجارت غرب استان تهران استفاده شد.

به منظور تهیه پرسشنامه مناسب در مرحله نخست به متون مربوطه مراجعه و عوامل مرتبط با موضوع شناسایی خواهد شد، سپس جهت تطبیق عوامل شناسایی شده در متون با شرایط محیطی از نظرات متخصصان استفاده خواهد شد.

پرسش‌نامه محقق‌ساخته دارای ۲ قسمت است. در بخش نخست ویژگی‌ها و خصوصیات پاسخ‌دهندگان نظیر سن، تحصیلات، جنسیت، میزان آشنایی با پولشویی و روش‌های آن و ... مورد سنجش قرار می‌گیرد.

اما در بخش دوم پرسش‌نامه سؤالات اختصاصی مطرح می‌شود که به بررسی میزان مبارزه با پولشویی در سیستم بانکی می‌پردازد.

از آنجا که این تحقیق از نوع پژوهش‌های توصیفی - تحلیلی به شمار می‌رود، لذا می‌توان از ابزار پرسشنامه برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات در آن استفاده نمود. برای تنظیم پرسشنامه ابتدا به پایان‌نامه‌ها و پژوهش‌هایی که قبلاً پیرامون موضوع پولشویی و تاثیرات آن بر جذب منابع بانکی انجام شده است مراجعه شد و محقق اقدام به استخراج انواع تاثیرات و پیامدهای نامطلوب پولشویی نمود. سؤالات پرسشنامه طراحی شد و با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS و در قالب جداول فراوانی، درصد و درصد تجمعی به ارائه یافته‌های تحقیق و آزمون فرضیه‌ها پرداخته شد. پرسشنامه پس از تنظیم در اختیار استاد محترم راهنما و مشاور قرار گرفت تا نسبت محتوای آن اظهار نظر نمایند پس از تایید نهایی پرسشنامه توسط اساتید و صاحب‌نظران، میان رؤسای بانک‌ها و کارشناسان توزیع شد. در این پرسشنامه سعی شد تا دقیقاً سؤالاتی مطرح گردد که میزان مبارزه با پولشویی قابل اندازه‌گیری شود.

۸-۱- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری عبارت است از مجموعه‌ای از افراد یا اشیاء یا عناصری که حداقل در یک صفت مشترک باشند. این جامعه می‌تواند محدود یا نامحدود باشد و صفات می‌توانند ثابت، متغیر، کمی و کیفی باشند (آذر و مؤمنی، ۱۳۷۸: ۵). جامعه آماری در تحقیق فعلی عبارت است از ۸۱۵ نفر رؤسا، سرپرستان و کارشناسان شعب بانک تجارت و نیز کارشناسان آشنا به موضوع پولشویی که در شعب

بانک تجارت در منطقه غرب تهران اشتغال داشته‌اند. تعداد این افراد با بررسی و برآورد بعمل آمده از سوی روابط عمومی بانک تجارت در شهر تهران (مدیریت منطقه غرب تهران) ۸۱۵ نفر برآورد گردیده است.

به منظور انجام نمونه‌گیری در این تحقیق از روش نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفمند استفاده شد. در روش نمونه‌گیری هدفمند محقق با توجه به اهداف پژوهش و ویژگی‌هایی که نمونه‌های تحقیق بایستی داشته باشند اقدام به انتخاب نمونه‌ها می‌کند. در نمونه‌گیری هدفمند، پژوهشگر با به کار بستن قضاوت و تلاش سنجیده می‌کوشد تا نمونه‌ای که انتخاب می‌کند افراد نمونه را به گونه‌ای انتخاب کند تا جایی که روش نمونه‌گیری غیراحتمالی و غیرتصادفی اجازه می‌دهد، افراد انتخاب شده از نظر ویژگی‌های مختلف کم و بیش به جامعه واقعی شباهت داشته باشند.

چون رؤسا، سرپرستان و کارشناسان بانک‌های یادشده مشخص هستند، لذا بهترین شیوه نمونه‌گیری، نمونه‌گیری غیراحتمالی و غیرتصادفی می‌باشد. باتوجه به اینکه در این تحقیق حجم جامعه آماری مشخص بوده و $N=815$ نفر می‌باشد، لذا می‌توان برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده نمود که عبارتست از:

$$n = \frac{t^2 p.d}{d^2} \left(\frac{1}{N} \left(\frac{t^2 \cdot p \cdot q}{d^2} - 1 \right) + 1 \right)$$

که در این فرمول:

N = حجم جامعه آماری

$Z = T$ = اندازه متغیر در منحنی نرمال (توزیع طبیعی) که برابر با ۱/۹۶ است.

p = درصد توزیع صفت در جامعه که برابر با ۰/۵ در نظر گرفته می‌شود.

q = درصد افرادی که فاقد آن صفت در جامعه هستند و برابر با ۰/۵ در نظر گرفته می‌شوند.

d = تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه که برابر با ۰/۵ در نظر گرفته می‌شود.

لذا حجم نمونه این تحقیق عبارت خواهد بود از:

$$n = \frac{\frac{(1/96)^2 \cdot 0.5 \times 0.5}{(0.5)^2}}{1 + \frac{1}{815} \left(\frac{(1/96)^2 \cdot 0.5 \times 0.5}{(0.5)^2} - 1 \right)} \approx 185$$

به عبارت دیگر تعداد ۱۸۵ نفر از رؤسا، سرپرستان و کارشناسان بانک تجارت در منطقه شمالغرب تهران به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شد.

۹-۱- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آمار توصیفی (توزیع فراوانی، درصد، میانگین، میانه و نظایر آن) استفاده می‌شود. همچنین به منظور آزمون فرضیه‌های تحقیق از روش آمار استنباطی ضریب همبستگی پیرسون^۱ استفاده می‌شود. داده‌ها پس از ورود به رایانه از طریق نرم‌افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهند گرفت.

۱۰-۱- محدودیت‌های تحقیق

در انجام این تحقیق نیز به مانند هر پژوهشی ممکن است برخی مشکلات و تنگناها در مسیر اجرای آن وجود داشته باشد که عبارتند از:

- ۱- عدم همکاری از سوی مسئولین مربوطه در شعب غرب بانک تجارت جهت توزیع پرسشنامه در شعب منتخب.
- ۲- دارای طبقه‌بندی و محرمانه بودن اطلاعات و آمار
- ۳- عدم تکمیل پرسشنامه از سوی مدیران، سرپرستان یا کارشناسان شعب بانک تجارت به دلیل گرفتاری شغلی یا زمانبر بودن تکمیل پرسشنامه‌ها.
- ۴- جدی نگرفتن پرسشنامه‌ها و تکمیل ناقص پرسشنامه‌ها از سوی پاسخگویان.
- ۵- کمبود منابع و متون علمی و تخصصی مربوط به موضوع پولشویی و عدم دسترسی محقق به آنها.
- ۶- وجود منابع بانکداری اسلامی به زبان عربی (احیاناً در مواردی که جهت استخراج دیدگاه بانکداری اسلامی مواردی را در زمینه پولشویی مطرح نموده است) که این موضوع ممکن است مشکلاتی را در ترجمه متون به وجود آورد.
- ۷- پراکندگی جغرافیایی شعب بانک تجارت و زمان‌بر بودن دسترسی به پاسخگویان.

۱۱-۱- ساختار کلی تحقیق

فصل اول: در این فصل، اهمیت و ضرورت انجام تحقیق، اهداف تحقیق، سوالات و فرضیه‌های تحقیق و خلاصه‌ای از روش تحقیق و جامعه و نمونه آماری بیان شد.

فصل دوم: این فصل به‌طور فشرده نگاهی به مبانی نظری پشتوانه‌ی انجام این تحقیق دارد و با بررسی یافته‌های تجربی درباره موضوع این تحقیق و موارد مشابه به بررسی اهمیت و تشریح تئوریک

---

¹Pearson Correlation Coefficient

متغیرهای مورد استفاده می‌پردازد و سپس پیشینه مختصری از تحقیقات انجام شده قبلی در ارتباط با موضوع تحقیق در سطح داخلی و بین‌المللی ارائه می‌دهد.

فصل سوم: در این فصل به تبیین روش تحقیق پرداخته می‌شود. فرضیه‌های تحقیق، تعریف عملیاتی متغیرها، جامعه آماری، روش پردازش داده‌ها و روش تجزیه و تحلیل داده‌ها توضیح داده شد.

فصل چهارم: این فصل به تجزیه و تحلیل یافته‌ها و اطلاعات اختصاص دارد و در دو بخش آماره‌های توصیفی و استنباط آماری ابتدا نگاهی کوتاه به آماره‌های پراکندگی داده‌های جمع‌آوری شده دارد و سپس تجزیه و تحلیل ارائه و نتایج آزمون‌های آماری بیان می‌گردد.

فصل پنجم: در این فصل ابتدا نتایج تشریح و مورد ارزیابی قرار گرفته، و با یافته‌های تحقیقات مشابه قبلی مقایسه می‌شود. سپس محدودیت‌های احتمالی برای تعمیم نتایج ارائه می‌گردد. در خاتمه زمینه‌هایی برای تحقیق‌های آتی مطرح می‌گردد.